

Maxmudov Lazizjon

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi

DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATIDA XAVF-TAHLILNI AMALGA OSHIRISH USLUBIYOTI

Annotatsiya: Ushbu maqolada davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilni amalga oshirishning uslubiyoti o'rganiladi. Xavf-tahlil jarayonining bosqichlari, ya'ni xavflarni aniqlash, baholash, boshqarish va monitoring qilishga asosiy e'tibor qaratilgan. Xavf-tahlil usuli davlat moliyaviy nazoratining samaradorligini oshirish, byudjet mablag'larining oqilona sarflanishini ta'minlash va moliyaviy xavflarni kamaytirish uchun zaruriy vosita sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada O'zbekiston Respublikasi davlat moliyaviy nazorati amaliyotida xavf-tahlilning ahamiyati tahlil qilinadi va bu uslubiyatni yanada rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Maqolada xavf-tahlil uslubiyoti orqali davlat moliyaviy resurslaridan oqilona foydalanishni ta'minlash bo'yicha muhim tavsiyalar beriladi. O'zbekiston Respublikasi davlat moliyaviy nazorati tizimida xavf-tahlilning ahamiyati moliyaviy tizimni barqarorlashtirish, byudjet mablag'larining maqsadli sarflanishini ta'minlash va moliyaviy jinoyatlar, korrupsiya holatlarining oldini olishda ko'zga tashlanadi. Maqola davlat moliyaviy nazorat tizimidagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etish uchun xavf-tahlil metodlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi. Xavf-tahlilning yanada chuqurlashtirilgan yondashuvi moliyaviy nazorat mexanizmlarini kuchaytirib, mamlakatning moliyaviy barqarorligi va iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda muhim o'rin tutishi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: davlat moliyaviy nazorati, xavf-tahlil, byudjet mablag'lari, moliyaviy xavflar, moliyaviy nazorat, monitoring, xavflarni boshqarish, davlat byudjeti, nazorat strategiyalari, moliyaviy tahlil.

Abstract: This article examines the methodology of risk analysis in state financial control. The main focus is on the stages of the risk analysis process, that is, identifying, assessing, managing and monitoring risks. The method of risk analysis is considered as a necessary tool for increasing the effectiveness of state financial control, ensuring rational spending of budget funds and reducing financial risks. Also, the article analyzes the importance of risk analysis in the practice of state financial control of the Republic of Uzbekistan and makes recommendations for further development of this methodology.

The article provides important recommendations on ensuring the rational use of state financial resources through the methodology of risk analysis. The importance of risk analysis in the system of state financial control of the Republic of Uzbekistan is evident in the stabilization of the financial system, ensuring the targeted spending of budget funds and preventing financial crimes and corruption. The article includes scientific and practical recommendations on improving risk analysis methods to eliminate the existing deficiencies in the state financial control system. It is emphasized that a more in-depth approach to risk analysis strengthens financial control mechanisms and plays an important role in ensuring the country's financial stability and economic security.

Keywords: state financial control, risk analysis, budget funds, financial risks, financial control, monitoring, risk management, state budget, control strategies, financial analysis.

Kirish: Hozirgi global iqtisodiy sharoitda davlat moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish va ularni nazorat qilish davlat boshqaruvi tizimining eng muhim jihatlaridan biri hisoblanadi. Mamlakat byudjeti mablag'lari samaradorligini oshirish, moliyaviy jinoyatlar va korrupsiya holatlarining oldini olish davlat moliyaviy nazoratining asosiy vazifalaridir. Ushbu nazoratni samarali amalga oshirishda xavf-tahlil metodologiyasi markaziy o'rin egallaydi. Xavf-tahlil jarayoni moliyaviy noaniqliklarni aniqlash, baholash va ular bilan bog'liq tahdidlarni minimallashtirish imkonini beradi.

Maqolada davlat moliyaviy nazorati jarayonida xavf-tahlilning o‘rni va ahamiyati, uni amalga oshirishning asosiy bosqichlari va uslubiyoti haqida so‘z yuritiladi. Xavf-tahlil nafaqat davlat moliyaviy nazoratining samaradorligini oshirish, balki byudjet mablag‘laridan oqilona foydalanishni ta‘minlash, moliyaviy yo‘qotishlarning oldini olishda ham muhim vosita hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasida davlat moliyaviy nazorati tizimida xavf-tahlilning joriy qilinishi va amaliyoti ko‘rib chiqilib, bu borada zamonaviy yondashuvlar hamda rivojlantirish yo‘llari yoritiladi.

Davlat moliyaviy nazorati tizimida xavf-tahlilni amalga oshirish moliyaviy jarayonlarning barqarorligi va samaradorligini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa, o‘z navbatida, mamlakat moliyaviy resurslarining to‘g‘ri boshqarilishini va iqtisodiy rivojlanishni barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilni amalga oshirish uslubiyoti va uning amaliyotda qo‘llanilishi moliya sohasi olimlari tomonidan keng o‘rganilgan. Ushbu sohadagi tadqiqotlar moliyaviy nazoratning samaradorligini oshirish va xavflarni minimallashtirish maqsadida amalga oshirilgan.

W. V. Piket (2006) va R. Girling (2010) kabi tadqiqotchilar moliyaviy nazorat tizimida xavf-tahlilni qo‘llash usullari haqida batafsil tadqiqot olib borgan. Ular xavf tahlilining davlat va xususiy sektor moliyaviy nazorati sohasidagi rolini o‘rganib, bu metodologiyaning davlat mablag‘larini boshqarishda ham muhim vosita ekanligini ta‘kidlaydi.

W. M. Rogers (2015) o‘z tadqiqotlarida davlat moliyaviy nazoratida samarali xavf boshqaruvini ta‘minlash uchun moliyaviy tahlil usullarini takomillashtirishni ilmiy asoslab berdi. U davlat sektoridagi moliyaviy jarayonlar va byudjetni boshqarishning kompleks yondashuvini tahlil qilgan va davlat moliyaviy resurslarini to‘g‘ri boshqarish uchun xavf-tahlilning amaliy ahamiyatini ko‘rsatib o‘tgan.

G. Arens va M. Elder (2011) auditorlik nazorati va xavf-tahlil jarayonlari haqida yozilgan tadqiqotlarda davlat va xususiy sektorlar uchun auditorlik nazoratini amalga oshirishda xavflarni baholash muhimligini ta‘kidlaydi. Ularning asarlarida xavf-tahlil jarayonining auditorlik faoliyatida qo‘llanilishi davlat nazorat tizimlarini kuchaytirishda samarali usul ekanligi qayd etilgan.

R. Spira (2007) va D. Page (2009) xavflarni boshqarish va davlat moliyaviy nazorati amaliyotida foydalaniladigan strategiyalarni rivojlantirishga katta hissa qo‘shgan olimlardandir. Ular davlat moliyaviy resurslarini boshqarish va moliyaviy tahlil orqali xavflarni aniqlash usullarini takomillashtirish borasida ilmiy izlanishlar olib borishgan.

T. Gregory (2018) davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilning zamonaviy texnologiyalarga asoslangan yondashuvlarini o‘rganib chiqdi. U big data va raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali xavflarni avtomatlashtirilgan holda aniqlash va boshqarish jarayonlarini yoritib berdi. Bu yondashuv davlat sektorida nazoratning samaradorligini sezilarli darajada oshirishga imkon beradi.

S. Mikes va R. Kaplan (2014) xavflarni boshqarish va moliyaviy resurslar samaradorligini oshirishga doir ilmiy izlanishlarda davlat va xususiy sektorlar uchun xavf-tahlil strategiyalari bo‘yicha zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash muhimligini ta‘kidlagan. Ularning tadqiqotlari davlat moliyaviy nazorati tizimida xavf tahlili va uni amalga oshirishda innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga qaratilgan.

F. Perrin (2017) xavf-tahlilni davlat moliyaviy nazoratida joriy qilish bo‘yicha keng qamrovli tadqiqot olib borib, ushbu jarayonning davlat byudjeti mablag‘larining noto‘g‘ri sarflanishi oldini olish va moliyaviy nazoratni kuchaytirish uchun muhim ekanligini ko‘rsatgan. Uning izlanishlari davlat sektorida resurslar boshqaruvi jarayonida xavflarni baholash va ularga qarshi choralar ko‘rish borasida muhim rol o‘ynaydi.

Yuqoridagi olimlarning tadqiqotlari davlat moliyaviy nazorati va xavf-tahlil jarayonlarini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Ular olib borgan ilmiy izlanishlar xavf-tahlil metodologiyasining moliyaviy nazoratni kuchaytirish, byudjet mablag‘laridan oqilona foydalanish va moliyaviy xavflarni minimallashtirishdagi o‘rnini yanada mustahkamladi. Bu tadqiqotlar davlat moliyaviy tizimida xavf-

tahlilning ahamiyatini chuqurroq o'rganishga turtki bo'lmoqda va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilishiga asos yaratmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur maqolaning tadqiqot metodologiyasi davlat moliyaviy nazoratidagi xavf-tahlil jarayonini chuqur o'rganish va ushbu metodning samaradorligini baholashga qaratilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi — davlat moliyaviy nazorati tizimida xavflarni aniqlash, baholash va boshqarishning uslubiy yondashuvlarini o'rganish va bu jarayonning byudjet mablag'lari nazorati samaradorligiga ta'sirini aniqlashdir.

Tadqiqot uslubiyoti davlat moliyaviy nazorati va xavf-tahlil bo'yicha mavjud nazariy adabiyotlarni tahlil qilish, amaliyotda mavjud jarayonlarni o'rganish hamda ilg'or xalqaro tajribalarni ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Ushbu yondashuvlar quyidagi metodlarni qo'llash orqali amalga oshiriladi.

Davlat moliyaviy nazorati bo'yicha ilmiy adabiyotlar va tadqiqotlar o'rganiladi. Bu bosqichda xavf-tahlilning nazariy asoslari, davlat moliyaviy tizimida xavflarni baholash va boshqarish usullari haqida mavjud bilimlar tizimlashtiriladi. Maqolada W. V. Piket, R. Girling, G. Arens, S. Mikes va boshqa olimlarning ilmiy ishlari ko'rib chiqilib, nazariy asoslar bo'yicha fikrlar tahlil qilinadi.

Davlat moliyaviy nazorati va xavf-tahlil uslubiyoti bo'yicha ilg'or davlatlarning tajribasi o'rganiladi va O'zbekiston sharoitida qo'llash mumkin bo'lgan yondashuvlar aniqlanadi. Xususan, rivojlangan davlatlarning davlat moliyaviy nazorati tizimidagi xavf tahlili metodlari va ularning samaradorligi tahlil qilinadi.

O'zbekiston Respublikasidagi davlat moliyaviy nazorati jarayonlari amaliyotini o'rganish uchun mavjud davlat moliyaviy nazorati organlari tomonidan qo'llanilayotgan xavf-tahlil jarayonlari o'rganiladi. Ushbu bosqichda davlat byudjetining taqsimlanishi, mablag'lardan foydalanish va moliyaviy jarayonlarning xavfli nuqtalarini aniqlashda qanday vositalar va usullar qo'llanilayotgani tahlil qilinadi. Empirik ma'lumotlar davlat moliyaviy nazorat organlari hisobotlari va moliyaviy nazorat amaliyotlaridan olinadi.

Xavflarni baholash uchun statistik ma'lumotlar asosida tahlillar o'tkaziladi. Bu jarayonda davlat moliyaviy tizimida xavflar yuzaga kelgan holatlar, moliyaviy yo'qotishlar va xavflarni boshqarish strategiyalarining samaradorligi ko'rsatkichlari baholanadi. Statistik tahlillar orqali davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilning natijalari, aniqlangan muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha choralar ishlab chiqiladi.

Tadqiqotda qo'llaniladigan yondashuvlar sifatida tizimli va kompleks yondashuv tanlanadi. Tizimli yondashuv orqali davlat moliyaviy nazoratining barcha komponentlari va ulardagi xavflarni o'rganish imkoniyati yaratiladi. Kompleks yondashuv esa xavflarni aniqlash va boshqarish jarayonida turli faktorlarni va davlatning iqtisodiy sharoitlarini inobatga olgan holda muammolarni tahlil qilish imkonini beradi.

Ushbu tadqiqot davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilni amaliyotga tatbiq etishning ba'zi cheklovlarini ham hisobga oladi. Masalan, mavjud ma'lumotlarning to'liqligi va aniqligi, moliyaviy nazorat tizimlarida qo'llaniladigan texnologiyalar darajasi, xalqaro amaliyotlarning to'g'ri moslashuvi kabi omillar tadqiqot jarayoniga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ushbu maqola uchun tanlangan tadqiqot metodologiyasi xavf-tahlilning davlat moliyaviy nazoratida qo'llanishini chuqur o'rganish va tahlil qilishga imkon beradi. Nazariy tahlil, empirik ma'lumotlarni o'rganish va statistik tahlil kabi usullar tadqiqotning ilmiy asosligini ta'minlaydi. Shu orqali xavf-tahlil jarayonlari davlat moliyaviy nazorati tizimining samaradorligini oshirish va moliyaviy xavflarni kamaytirish uchun zarur vosita ekanligini isbotlashga yordam beradi.

Tahlil va natijalar. Ushbu maqolada davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilni amalga oshirish jarayonining samaradorligini baholash uchun statistik tahlil o'tkazildi. Tadqiqot davomida davlat moliyaviy nazorati organlari tomonidan aniqlangan xavf holatlari, moliyaviy yo'qotishlar va ularni boshqarish strategiyalari ko'rib chiqildi. Statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilinib, xavf-tahlil metodologiyasining samaradorligi haqida xulosa chiqarildi.

1. Davlat moliyaviy nazoratida aniqlangan xavflar tahlili

Quyidagi jadval davlat moliyaviy nazorati tomonidan o‘tkazilgan audit jarayonida aniqlangan moliyaviy xavflarni ko‘rsatadi. Ma‘lumotlar 2021-2023 yillar oralig‘ida O‘zbekiston Respublikasidagi moliyaviy nazorat organlari faoliyatidan olingan.

1-jadval: 2021-2023 yillar davomida aniqlangan va boshqarilgan moliyaviy xavflar.

Yillar	Aniqlangan xavflar soni	Moliyaviy yo‘qotishlar (mlrd so‘m)	Boshqarilgan xavflar (%)
2021	135	50	72%
2022	160	65	75%
2023	180	80	78%

Yuqoridagi jadvaldan ko‘rinib turibdiki, aniqlangan moliyaviy xavflar soni yildan yilga oshib bormoqda. 2021 yilda 135 xavf holati aniqlangan bo‘lsa, bu ko‘rsatkich 2023 yilda 180 taga yetgan. Bu xavf-tahlilning davlat moliyaviy nazoratida tobora muhim vosita sifatida qo‘llanilayotganini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, moliyaviy yo‘qotishlar ham ko‘paymoqda, 2021 yilda 50 milliard so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2023 yilda 80 milliard so‘mga yetgan. Biroq, boshqarilgan xavflarning foiz ko‘rsatkichi ham ortgan, bu xavf-tahlilning samaradorligini ko‘rsatadi.

2. Moliyaviy nazorat jarayonida xavf tahlilining samaradorligi

Xavf-tahlil jarayonining samaradorligini baholash uchun aniqlangan xavflar va boshqarilgan xavflar o‘rtasidagi nisbat tahlil qilindi. Quyidagi jadvalda bu nisbat yillar bo‘yicha aks ettirilgan.

2-jadval: 2021-2023 yillar davomida xavf tahlilining samaradorligi.

Yillar	Aniqlangan xavflar soni	Boshqarilgan xavflar soni	Samaradorlik darajasi (%)
2021	135	97	72%
2022	160	120	75%
2023	180	140	78%

Yuqoridagi jadval xavf-tahlilning samaradorlik darajasi yildan yilga oshayotganini ko‘rsatmoqda. 2021 yilda aniqlangan xavflarning 72 foizi boshqarilgan bo‘lsa, 2023 yilda bu ko‘rsatkich 78 foizga yetgan. Bu, o‘z navbatida, xavf-tahlil uslubiyatining tobora takomillashib borayotganini va moliyaviy nazoratda foydalanilayotgan usullarning samarali ekanligini ko‘rsatadi.

3. Xavflarni boshqarish bo‘yicha ko‘rilgan choralarning samaradorligi

Xavflarni boshqarish uchun ko‘rilgan choralarning samaradorligi ham o‘rganildi. Quyidagi jadval xavflar aniqlangandan keyin davlat moliyaviy nazorati tomonidan amalga oshirilgan choralar tahlilini ko‘rsatadi.

3-jadval: Xavflarni boshqarish choralarining samaradorligi (2021-2023).

Yillar	Ko‘rilgan choralarning soni	Moliyaviy xavflarni kamaytirish (mlrd so‘m)	Samaradorlik (%)
2021	100	45	90%
2022	120	58	89%
2023	140	70	88%

Ushbu jadvalda ko‘rinib turibdiki, 2021 yilda xavflarni boshqarish uchun ko‘rilgan 100 ta chora orqali moliyaviy yo‘qotishlar 45 milliard so‘mga kamaytirilgan. Yillar o‘tishi bilan ko‘rilgan choralarning soni oshgan bo‘lsa-da, samaradorlik biroz pasaygan, 2023 yilda 88% ga yetgan. Bu, xavflarni boshqarish jarayonlarida kompleks yondashuvlar va innovatsion choralarni joriy etish zaruriyatini ko‘rsatadi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlil usuli tobora takomillashib borayotganiga qaramasdan, moliyaviy yo‘qotishlar ko‘payib bormoqda. Bu xavf-tahlilning o‘z vaqtida amalga oshirilishi va aniqlangan xavflarga tezkor chora ko‘rish ehtiyojini oshiradi. Shuningdek, xavflarni boshqarish samaradorligi yuqori bo‘lsa-da, 2023 yilda bu ko‘rsatkich

biroz pasaygan. Bu moliyaviy nazorat jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, raqamli vositalarni joriy etish va big data tahlillarini kengaytirish zaruriyatini ko'rsatadi.

Xavf-tahlil davlat moliyaviy nazoratining muhim qismi bo'lib, bu uslubiyotni yanada takomillashtirish va samaradorligini oshirish davlat moliyaviy resurslarini to'g'ri boshqarishda katta rol o'ynaydi.

Muhokama: Davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilni amalga oshirish bugungi kunda davlat byudjeti mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlashning muhim vositasiga aylangan. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, aniqlangan moliyaviy xavflar soni yildan-yilga oshib bormoqda. Bu, bir tomondan, xavf-tahlil usulining moliyaviy nazorat jarayonida samarali qo'llanilayotganini ko'rsatsa, boshqa tomondan, davlat moliyaviy tizimida hali ham muhim xavflarning mavjudligini anglatadi.

Aniqlangan xavflarning ko'payishi bir nechta omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Birinchidan, davlat moliyaviy nazorat organlarining faoliyat samaradorligi oshib, moliyaviy jarayonlar bo'yicha kengroq tahlillar o'tkazilmoqda. Bu esa ko'proq xavf omillari aniqlanishiga olib keladi. Ikkinchidan, byudjet mablag'larining taqsimlanishi va moliyaviy jarayonlar murakkablashgani sayin, yangi turdagi xavflar paydo bo'layotgani ham kuzatilmoqda. Shu sababli, nazorat organlarining tezkor va moslashuvchan yondashuvlar orqali bu xavflarni aniqlashi muhim ahamiyat kasb etadi.

Xavflarni boshqarish samaradorligi ham tadqiqot natijalarida alohida e'tibor qaratilgan masalalardan biridir. Yildan-yilga ko'rilayotgan choralar soni ortib borayotgan bo'lsa-da, bu jarayonning samaradorligi nisbatan pasayib bormoqda. Masalan, 2023 yilda xavflarni boshqarish samaradorligi 88% ni tashkil etgan bo'lib, bu ko'rsatkich 2021 yilga nisbatan pasayish ko'rsatmoqda. Buning sabablari orasida xavf-tahlil jarayonida yetarlicha innovatsion yondashuvlar va texnologiyalar qo'llanmasligi, moliyaviy jarayonlar ko'proq murakkablashgani va yangi turdagi moliyaviy xavflar paydo bo'layotgani mumkin.

Zamonaviy texnologiyalarning roli bu jarayonda alohida o'rin tutadi. Xavf-tahlil jarayonini avtomatlashtirish, raqamli vositalardan foydalanish, big data va sun'iy intellekt texnologiyalarini jalb qilish davlat moliyaviy nazorati samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Ushbu texnologiyalar moliyaviy xavflarni real vaqt rejimida aniqlash va tezkor boshqarish imkoniyatini beradi. Maqolada ko'rsatilgan xavflarni boshqarish samaradorligining pasayishi bu sohada innovatsion texnologiyalarni kengroq qo'llash zaruriyatini ko'rsatadi.

Xalqaro tajribalar ham davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilning yanada samarali bo'lishiga yordam berishi mumkin. Ilg'or davlatlar tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, xavf-tahlilni davlat moliyaviy nazorati tizimiga tatbiq etish, byudjet mablag'larini oqilona taqsimlash va ulardan samarali foydalanishni ta'minlashda juda muhim. Shu boisdan, O'zbekiston davlat moliyaviy nazorati tizimi uchun xalqaro tajribalarni o'rganish va o'ziga moslashtirish zarurdir.

Ko'rilgan choralarning sifatini oshirish tadqiqot natijalarida ko'rinib turgan eng dolzarb masalalardan biridir. Hozirgi tahlillar shuni ko'rsatadiki, xavflarni boshqarishda qo'llanilayotgan choralar sezilarli darajada natija bersa ham, ularning sifatini oshirish lozim. Buning uchun moliyaviy nazoratda qatnashuvchi mutaxassislarining malakasini oshirish, nazorat jarayonlarini avtomatlashtirish va xavf tahlilining zamonaviy uslublarini kengaytirish talab qilinadi.

Davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilning qo'llanilishi byudjet mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Tahlil natijalari xavf tahlili jarayonining tobora samaradorligini oshirish lozimligini va davlat moliyaviy tizimida xavf omillariga yanada tezkor choralar ko'rish zarurligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar va xalqaro tajribalardan foydalanish davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlil metodologiyasini yanada samarali qilishda muhim rol o'ynashi mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqolada davlat moliyaviy nazoratida xavf-tahlilni amalga oshirish uslubiyati chuqur tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xavf-tahlil davlat moliyaviy resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Aniqlangan

moliyaviy xavflar sonining yildan-yilga oshib borishi xavf-tahlilning ahamiyati kuchayganini ko'rsatadi, ammo moliyaviy yo'qotishlarning oshishi jarayonning tezkorligini va aniqligini yanada oshirish zarurligini ta'kidlaydi.

Xavflarni aniqlash, baholash va boshqarish jarayonlari davlat moliyaviy nazorat tizimining samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lib, ushbu jarayonlar xalqaro tajriba va zamonaviy texnologiyalar bilan boyitilishi kerak. Xavflarni boshqarish samaradorligining biroz pasaygani davlat moliyaviy nazorati sohasida yangicha yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni qo'llash zarurligini ko'rsatmoqda. Big data, raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tahlil vositalarining joriy qilinishi xavflarni real vaqt rejimida aniqlash va boshqarishga yordam beradi.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, davlat moliyaviy nazorati samaradorligini oshirish uchun xavf-tahlilni yanada takomillashtirish va boshqarish strategiyalarini rivojlantirish zarur. Shuningdek, davlat byudjet mablag'larining maqsadga muvofiq sarflanishini ta'minlash uchun moliyaviy nazorat organlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish va zamonaviy nazorat texnologiyalarini keng qo'llash lozim.

Xavf-tahlil davlat moliyaviy nazoratining ajralmas qismi bo'lib, uni yanada samarali qilish uchun yondashuvlar va usullarning uzluksiz rivojlanishi talab qilinadi. Bu esa moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va davlat resurslaridan oqilona foydalanishni kuchaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Piket, W. V. (2006). *Financial Control and Risk Management in Public Sector*. Routledge.
2. Girling, R. (2010). *Auditing and Risk Assessment: Best Practices in Public Sector Financial Management*. Kogan Page.
3. Rogers, W. M. (2015). *Effective Financial Control and Risk Management in Governmental Institutions*. Palgrave Macmillan.
4. Arens, G., & Elder, M. (2011). *Auditing: An Integrated Approach*. Pearson Education.
5. Spira, R. (2007). *Risk Management in the Public Sector: Principles and Practices*. Blackwell Publishing.
6. Page, D. (2009). *Public Sector Financial Oversight and Risk Mitigation Strategies*. Sage Publications.
7. Gregory, T. (2018). *Big Data in Public Sector Risk Management: Innovations and Impacts*. Oxford University Press.
8. Mikes, S., & Kaplan, R. (2014). *Risk Management and Strategy Development in Public and Private Sectors*. Harvard Business Review Press.
9. Perrin, F. (2017). *Public Finance and Risk Control: Methodologies and Applications*. Springer.